

Razstava Slovenci v Londonu 1991–1994. Kronika delovanja civilne družbe v času osamosvajanja: Slovenski krizni center in glasilo Slovenian Newsletter.

25. junija 2006 je minilo natanko petnajst let, odkar je Slovenija razglasila svojo državnost. Ob tej priložnosti smo v Arhivu Republike Slovenije (ARS) odprli razstavo Slovenci v Londonu 1991–1994. Kronika delovanja civilne družbe v času osamosvajanja: Slovenski krizni center in glasilo Slovenian Newsletter.

Razstava je bila postavljena v prostorih ARS na pobudo gospe Jane Valenčič. Oblikovala in postavila jo je s pomočjo gospoda Miha Dobrina na podlagi ohranjenega gradiva Kriznega centra in glasila The Slovenian Newsletter, ki je v svojih sedemnajstih številkah kot kronist sledil dogodkom v Londonu. Zbrala je veliko gradiva in ohranila tudi korespondenco članov Britansko-slovenskega društva iz obdobja 1991–1994. Za gradivo je ves čas skrbela, ga primerno uredila in predala ARS. Predaja je potekala v okviru akcije, ki jo je začel ARS za ohranitev arhivskega gradiva iz tega obdobja, ki je nastalo pri delu različnih društev, organizacij ali posameznikov. S to akcijo je ARS želel in želi spodbuditi vse, ki hranijo arhivsko gradivo, da bi ga predali v hrambo arhivu in bi tako postalo del našega spomina.

V septembru 1991 so se v Londonu živeči Slovenci začeli redno zbirati in iz teh srečanj se je razvilo Britansko-slovensko društvo. Koncept razvoja akcij za pomoč Sloveniji je bil sprejet že avgusta 1991. V tistem času je bil vsak posameznik pripravljen delovati v dobro nove države. Vsi so se zavedali pomembnosti časa, zato so se odločili, da bodo svoje delovanje tudi dokumentirali. Kot nastajajo vse stvari najprej spontano, šele potem pa zavestno ali organizirano, se je gradivo sprva nabralo naključno, pozneje pa so ga zbirali sistematično.

Prva zamisel o razstavi se je porodila že leta 1991, osnutek razstave pa je bil izdelan leta 1993. Zakaj pravzaprav postavitev razstave? Sodelujoči so želeli, da prelomni dogodki v času in prostoru ne bi bili

pozabljeni. Ob osamosvajanju Slovenije so na svojevrstni način predstavili svoje delovanje. Razstava je bila prvič postavljena decembra 1994 v prostorih Svetovnega slovenskega kongresa v Ljubljani, nato so jo selili po drugih krajih Slovenije in v zamejstvo. Ob deseti obletnici osamosvojitve Slovenije je našla prostor tudi v prostorih Arhiva Republike Slovenije.

Razstava, ki je danes na ogled v našem ARS, je pravzaprav repriza razstave iz leta 2001, seveda z nekaterimi dopolnitvami. Bogato slikovno, časopisno (v kopijah glasila Slovenian Newsletter), dopisno in plakatno gradivo popelje obiskovalca v obdobje osamosvajanja Slovenije in sočasnih dogodkov v Londonu in kaže čustveno navezanost posameznikov na domovino. Avtorica razstave tudi sama meni, da veliki dogodki zažarijo v vsem sijaju, ljudje pa se jim čustveno predajo, a sij kmalu zbledi in le redkim ostane prvotna zanesenost, saj se večina prepusti novim obveznostim, ki jih od njih terja poklic.

Razstava je na žalost postavljena v dokaj temen prostor, kot da bi želela svetlobo in luč svobode, ki so jo nosili v svojih srcih njeni akterji pred petnajstimi leti, odmakniti, zatemniti. Ni čutiti ali videti tiste zagnanosti in energije, ki je vodila londonske Slovence in njihove prijatelje – morda je avtoričina pripomba utemeljena, da je oris nekaterih ljudi preskromen v primerjavi z njihovimi prizadevanji. Nekaj popestritve in barvitosti razstavi dajejo predvsem živobarvni napisi, ki so jih Slovenci in njihovi prijatelji v tistih evforičnih in za Slovenijo zelo pomembnih časih nosili po londonskih ulicah. Dogodki so bili pomembni, a z razstavo jih ni več moč priklicati nazaj. Informacije o delovanju Društva pa bo obiskovalec našel v obsežnem in za arhivske razmere zelo pestrem katalogu, ki spremlja razstavo.

Razstave brez navdušenja in predanosti avtorice ne bi bilo. Njen neomajani zanos je pripomogel k temu, da je ohranila spomin na takratne dogodke z zapisanimi mislimi v objavljenem katalogu in predajo arhivskega gradiva ARS ter tako ohranila spomin na minule dogodke.

Aleksandra Serše